

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2019

Oleksandr Lutsenko

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Ruské vojenské klamání při anexi Krymu

Bakalářská práce

Autor práce: Oleksandr Lutsenko

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhD. Jan Šír, PhDr.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.07.2019

Oleksandr Lutsenko

Bibliografický záznam

LUTSENKO, Oleksandr. *Ruské vojenské klamání při anexi Krymu*. Praha, 2019. 33s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhD. Jan Šír, PhDr.

Rozsah práce: 55 094 znaků vč. mez

Název práce: *Ruské vojenské klamání při anexi Krymu*

Jméno a příjmení autora: Lutsenko Oleksandr

Anotace

Bakalářská práce se zabývá využitím metod ruského vojenského klamání během postupu ruských jednotek na Krymu v roce 2014. V první části práce kromě obecného vymezení konceptu vojenského klamání jsou popsány i zvláštní elementy sovětské doktríny vojenské maskirovky. Zvláštní důraz v práci je kladen na využití nevojenských metod válčení a nových komunikačních technologií během vojenské operace. Druhá část práce je chápána jako případová studie k anexi poloostrova Ruskem, kdy dochází k identifikaci konkrétních případů použití taktik a metod ruské maskirovky. V konečném důsledku práce nastíní odpověď na otázku, jestli se dá říct, že takové taktiky a metody ruské maskirovky ve značné míře ovlivnily průběh operace na Krymu.

Annotation

The bachelor thesis deals with the use of methods of Russian military deception during the operation of Russian special elite forces in Crimea in 2014. The first part of the thesis despite of the general conceptualization of the military deception, the paper also describes special elements of the Soviet doctrine of maskirovka. The thesis focuses on the use of non-military methods of warfare and new communication technologies during the military operation. The second part of the thesis is presented as a case study of the Russian annexation of the peninsula, where specific cases of the use of tactics and methods of the Russian maskirovka were identified. In the final the thesis outlines the answer to the question whether it can be considered that such tactics and methods of the Russian maskirovka significantly influenced the operation in the Crimea.

Klíčová slova

Anexe Krymu, dezinformace, Krym, maskirovka, Rusko, propaganda, Ukrajina, vojenské klamání

Key words

Annexation of Crimea, disinformation, Crimea, maskirovka, Russia, propaganda, Ukraine, military deception

Title: Russian military deception during the annexation of Crimea

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucímu bakalářské práce PhD. Janu Šírovi za jeho podnětné rady a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. V neposlední řadě bych také poděkoval PhDr. Marku Pečenkovi za vedení v rámci bakalářského semináře. Dále bych chtěl také poděkovat své rodině a blízkým, kteří mě při psaní podporovali.

Obsah

Úvod	2
1. Vojenské klamání a ruská maskirovka	5
1.1 Vymezení základních pojmů a konceptů	5
1.1.1 Názvosloví	5
1.1.2 Principy klamání	6
1.1.3 Struktura	7
1.1.4 Kanály šíření informace	9
1.2 Ruské vojenské klamání, nebo maskirovka (podstata a struktura doktríny)	10
1.2.1 Sovětské kořeny maskirovky	10
1.2.2 Gerasimova doktrína	12
1.2.3 Ruská propaganda dnes	13
2. Případová studie vojenské operace Ruska k anexi Krymu	15
2.1. Kontext, plánování a příprava	15
2.1.1 Historický kontext	15
2.1.2 Příprava anexe	16
2.1.3 Ukrajina a ruská propaganda	17
2.2 Průběh	19
2.2.1 Vojenské operace	19
2.2.2 Využití metod maskirovky	21
2.2.3 Specifika a nedostatky maskirovky na Krymu	23
Závěr	25
Použitá literatura a odborné články	29
Elektronické zdroje	32
Teze bakalářské práce	33

Úvod

V roce 2014 se krize na Ukrajině stala jedním z nejostřejších problémů, kterému musela čelit západní diplomacie od dob studené války. To, že tehdejší prezident Viktor Janukovič 21. listopadu roku 2013 odmítl podepsání smlouvy o asociaci s EU těsně před naplánovaným summitem ve Vilniusu, vyvolalo celou řadu nepokojů po celé zemi. Mírné demonstrace v důsledku byly násilně potlačeny. Nasazení pořádkových sil vyvolalo ještě masovější protesty a příští den se na náměstí Nezávislosti v Kyjevě sešlo víc než sto tisíc lidí, kteří už požadovali demisi celé vlády. Pokus o podepsání smlouvy mezi tehdejší vládou v čele s premiérem Mykolou Azarovem a opozicí selhal a Janukovič se rozhodl uprchnout ze země do Ruska.

Případná budoucnost Ukrajiny v evropských a transatlantických strukturách byla dlouhodobě vnímaná Ruskem jako geopolitická hrozba. Zejména Krym od samého vzniku nezávislé Ukrajiny v roce 1991 byl objektem častých sporů mezi státy, hlavně kvůli tamní dislokaci černomořské flotily. Ruská námořní základna v Sevastopolu je nejdůležitějším strategickým objektem pro přenos vojenských sil dál do Středomoří. Vzhledem k tomu, že Rusko mělo prakticky absolutní kontrolu nad děním na Ukrajině za prezidentství proruského Janukoviče, dramatický zvrát událostí po jeho opouštění země znamenal ztrátu kontroly nad budoucností flotily.

Ruská federace v reakci na dění na Ukrajině zahájila anexi poloostrova. Téhož dne se na Krymu začali objevovat vojáci. Během pouze několika týdnů ruská vojska anektovala celé území poloostrova bez jediného výstřelu. Přestože anexi Krymu považujeme za vojenskou operaci ruských speciálních jednotek a sil ruských speciálních služeb, bylo během ní použito velké množství nástrojů a metod, které slovy vojenské terminologie můžeme popsat jako vojenské klamání. V americké terminologii najdeme pojem *military deception* (*MILDEC*). V sovětské a v ruské vojenské terminologii se používá termín *maskirovka*.

Téma je velmi aktuální, neboť akt narušení teritoria suverénního státu výrazně poškodil moderní systém globální bezpečnosti a mezinárodních vztahů. Systém, který dlouhodobě fungoval během téměř sedmi desetiletí od samého konce druhé světové války, byl porušen aktem násilného posunutí hranice. Vzhledem k tomu, že Ukrajina sousedí se státy, které jsou členy Evropské unie a NATO, ruská agrese je vnímána jako ohromné bezpečnostní riziko, zvláště pro státy Pobaltí a východní Evropy. Aktuálnost daného tématu je také způsobená použitým ruským vedením digitálních nevojenských způsobů válčení za účelem dosažení

strategického cíle. Takové moderní nástroje vedení boje si zaslouží větší pozornosti a jejich identifikace a následná analýza by mohla přispět k vytvoření efektivnějších preventivních strategií.

První kapitola nastíní čtenáři koncept vojenského klamání, popíše podstatu a strukturu jevu a také vysvětlí základní principy a metody vojenského klamání. Mimo jiné se kapitola zaměří na kořeny a vývoj ruského vojenského klamání nazývaného maskirovka. Kapitola poslouží jako akademický základ pro následnou analýzu událostí na poloostrově. Těžištěm práce je její druhá část, která představuje případovou studii ruské vojenské operace na Krymu. Kapitola s pomocí toho, co je popsáno v první části konceptu vojenského klamání, identifikuje konkrétní příklady použití taktik a metod maskirovky během krymské operace.

Cílem práce je identifikace použití konkrétních metod maskirovky na Krymu a následně hodnocení jejich vlivu na celkový průběh operace. Při analýze bude zvláštní důraz kladen na desinformační a klamavé kampaně, které tvořily větší část vojenské operace. Výzkumnou otázkou, na kterou se práce pokusí nastítnit odpověď, je, jakým způsobem využití taktik a metod ruské vojenské maskirovky ovlivnilo průběh krymské operace. Hypotézou práce je, že Ruskem využívané metody a taktiky maskirovky napomohly efektivně obsadit poloostrov a staly se klíčovou metodou pro dosažení strategických cílů.

Práce je koncipována jako případová studie ruské vojenské operace k anexi Krymu v roce 2014. Autorem byl zvolen koncept vojenského klamání (teorie), který bude použit pro analýzu postupu jednotek na poloostrově (konkrétní případ). Jednou z výhod použití případové studie jako metodologie je možnost ukázat využití metod maskirovky v praxi. Konkrétně pro účely této práce případová studie představuje také možnost lépe určit výhody a nevýhody konceptu vojenského klamání.

Jelikož práce je brána jako případová studie, první její část je teoretická, kde je již popsána většina pojmů, konceptů a jevů nezbytných k následující analýze v druhé části. Avšak pro lepší porozumění práce je nutné čtenáři vysvětlit důvod použití určitého názvosloví. Za prvé koncept klamání se skládá z aktéra klamání (ten, kdo klame) a příjemce klamání (cíl klamání). V práci se vyskytuje víc termínů, které definují příjemce klamání, je to například protivník, nepřítel nebo objekt klamání. Také je potřebné popsat rozdíly mezi *military deception*, vojenským klamáním, a maskirovkou. Každý z těchto termínů vychází z konkrétní národní tradice a národní školy válečného umění a může být definován trochu jinak, ale v podstatě jde o ekvivalentní pojmy. Tato práce se zaměřuje na ruské využití metod

maskirovky během krymské operace.

Při napsání práce autor těžil především ze sekundárních zdrojů, mezi které patří odborná literatura a články z odborných časopisů k danému tématu. Koncept vojenského klamání je dobře zpracován v literatuře, ale při hledání zdrojů se vyskytl problém najít potřebnou literaturu o vojenském klamání od sovětských a ruských autorů. Z těchto důvodů pro zpracování konceptu maskirovky, kromě amerických autorů byly použité odborné články od ruských a ukrajinských autorů. Pro popsání průběhu vojenské operace na Krymu především byla použita literatura od ruských, ukrajinských a českých výzkumníků.

Základní knihou, ze které se čerpala informace o terminologii, byla zvolena kniha *Counterdeception Principles and Applications for National Security* z roku 2007 od amerických výzkumníků Michaela Bennetta a Eda Waltze. Bennett působil v různých zpravodajských oborech včetně výzkumu technických operací a dlouhodobě se věnoval jejich analýze. Waltz působí jako hlavní vědec v *Intelligence Innovation Division*, kde má na starosti zpravodajskou analýzu a výzkum informačních operací pro Ministerstvo obrany USA. Kniha v sobě zahrnuje kompletní informace o vývoji konceptu klamání a jeho struktuře. Výhodou této knihy je podrobný přehled názorů nejpoblárnějších autorů, kteří se zabývali daným konceptem. Největším přínosem této knihy je podrobný popis principů klamání, které se běžně nevyskytují v podobných knihách. Avšak nedostatkem dané publikace jsou příliš technické podrobnosti využití metod deceptce a způsoby obrany proti klamání, proto s ohledem na cíle práce byla použita především druhá a třetí část publikace.

Hlavním zdrojem pro čerpání informací o krymské operace je kniha Jana Šíra a kolektivu *Ruská agrese proti Ukrajině*. Kniha se zabývá ukrajinskou krizí a zaměřuje se na kořeny, průběh a dopady konfliktu. Mimo jiné se kolektiv autorů také zabývá dezinformací a propagandou v průběhu anexe. Mezi základní zdroje informací o ukrajinské krizi byla také zvolena publikace z roku 2015 *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist* od výzkumného pracovníka finského institutu mezinárodních vztahů Andráse Rácze. Kniha je zaměřená především na využití nevojenských metod válčení v kontextu ukrajinské krize a představuje periodizaci anexe na přípravnou, útočnou a stabilizační fázi.

1. Vojenské klamání a ruská maskirovka

První kapitola má za cíl představit čtenáři terminologii, principy a strukturu jevu vojenského klamání. Tato část se mimo jiné zaměří na sovětskou a ruskou metodu vojenského klamání, nazývanou maskirovka. Kapitola slouží jako akademický základ, s jehož pomocí v druhé části proběhne analýza událostí na poloostrově v roce 2014. Konkrétně dojde k analýze využití taktik maskirovky během vojenské operace.

1.1 Vymezení základních pojmů a konceptů

1.1.1 Názvosloví

Doposud neexistuje jednoznačné vymezení termínu klamání. Akademický pracovník Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií Univerzity obrany Milan Kubeša definuje vojenské klamání jako „záměrně prováděnou činnost za účelem uvedení protivníka (vojenských, polovojenských a násilně extremistických sil) v omyl“.¹ V oblastech zahraniční politiky, obrany a rozvědky se používá víc termínů pro vojenské klamání, které jsou v podstatě totožné. Bývalý ředitel kanceláře speciálního plánování Ministerstva obrany USA Abram Shulsky vymezuje soubor takových metod jako *denial and deception* (popírání a klamání).² Profesor kalifornské námořní postgraduální školy Barton Whaley používá termín *stratagem*. Bývalý náčelník generálního štábu SSSR Vladimir Lobov definoval vojenské klamání jako *vojennuju chitrost* (vojenskou lest). Mimo jiné se ve vojenské terminologii používají i další koncepty jako *concealment, camouflage, and deception* (maskování, kamufláž a klamání), *perceptions management* (řízení percepce) a jiné.³ Tato práce používá termín vojenské klamání (klamání), pokud takové metody mají za cíl oklamat nepřítele a dosáhnout díky tomu svých strategických cílů.

---

¹ KUBEŠA, Milan. *Soudobé pohledy na vojenské klamání*. Vojenské rozhledy., roč. 20 (52), č. 3, 2011. ISSN: 12103292. s. 94–102. Dostupné online (staženo 17.07.2019): <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/soudobe-pohledy-na-vojenske-klamani>

² SHULSKY, Abram., *Elements of Strategic Denial and Deception*, Trends in Organized Crime, Vol. 6, No. 1, September, 2000, ISSN: 19364830. s. 17

³ GERWEHR, Scott a GLEN, Russell W. *The Art of Darkness: Deception and Urban Operations*, Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2000. ISBN: 0833027875. s. 19. Dostupné online (staženo 11.08.2019): https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1132.html

Za klamání obecně můžeme považovat jakoukoliv činnost, při které dochází k úmyslnému šíření lži za účelem naplnování určitých cílů. Cílem vojenské decepce je pomocí zvláštních principů a metod přispět k tomu, aby příjemce klamání (příjemce) uvěřil tomu, co není pravda. Aktér klamání (aktér) prostřednictvím informačních operací vytvoří takovou politickou, sociální a psychologickou realitu, kterou protivník přijme, a tím se aktér zaručí dominantní pozice během všech fází operace.⁴

Proces vnímání a získání informace hraje klíčovou roli při depepci. Podmínkou úspěšného použití klamu během vojenské operace je to, že aktér klamání ovlivní způsob myšlení příjemce na všech možných úrovních rozhodovacích procesů. Percepce je zvláštní konstrukce reality, která je založená na víře, pocitech, minulých zkušenostech (historii), kultuře a normách.⁵ Aktér klamání nemůže změnit fakta, ale může ovlivnit jejich vnímání představením alternativní reality.⁶ Na rozdíl od objektivních faktů je vnímání subjektivní a často se stává objektem manipulativní intervence aktéra.⁷

V kontextu klamání, manipulace s vnímáním cíle, se nejdřív definují fakta a události, které by měly být skryté, a to, co by se mělo zobrazovat místo nich. Poté, co budou taková data určena, začíná jejich analýza a identifikace specifických charakteristik vzorů. Cílem klamání je změna takových zformovaných vzorů na nové, které by více vyhovovaly konečnému cíli klamání a celé operace.⁸

1.1.2 Principy klamání

Vojenské klamání jakéhokoliv druhu se prosazuje pomocí několika principů, které se používají v praxi. Principy klamání představují univerzální taktiky klamání, na jejichž základě poté vznikají různé konkrétní metody vojenského klamání. Jedná se o takové principy, jako jsou pravda, popírání, lest a dezorientace. Při vytváření a používání metod decepce nejčastěji dochází k použití několika principů klamání současně.

Jedním z principů vojenského klamání je omezené použití pravdy. Decepce je úmyslnou manipulací s percepcí cíle, při které reálná fakta a data můžou jen posloužit jako efektivní

---

⁴ Ibid., s. 16

⁵ BENNET, Michael a WALTZ, Ed. *Counterdeception Principles and Applications for National Security*. Norwood: Artech House, 2007. ISBN: 9781580539357. s. 86–87

⁶ Ibid., s. 42

⁷ DANIEL, Donald C. a HERBIG, Katherine L. *Strategic Military Deception: Pergamon Policy Studies on Security Affairs*. Amsterdam: Elsevier, 2013. ISBN: 1483190064. s. 33–36

⁸ BENNET et al. 2007. s. 27–28

nástroj k vytvoření alternativní reality. Státní orgány rozvědky můžou poskytovat nepříteli zcela nebo částečně pravdivá data, která by nakonec byla zbytečná a nepotřebná v kontextu interakce aktéra a příjemce. Jinak řečeno zprostředkovaná informace by žádným způsobem neoslabila pozici útočníka. Takovým způsobem během trvalého období aktér ujišťuje příjemce v tom, že zdroj získávání informace je zcela nadějný a důvěryhodný. Tato skutečnost otevírá možnost využít důvěry subjektu ve vlastní zdroj a v potřebný okamžik zprostředkovat nepravdivou informaci přes stejný zdroj.⁹

Popírání je princip vojenské deceptce, jenž se snaží zablokovat všechny informační kanály, přes které cíl klamání získává kritické informace a nezbytná data o aktuálním stavu státu. Aby bylo možné představovat subjektu zkreslenou realitu, aktér musí omezit přístup k reálnému stavu věcí a snažit se zadržovat jakoukoliv informaci o reálném dění. Aktér musí zablokovat přístup ke všem možným zdrojům informací předtím, než začne využívat klamání v praxi, aby nedošlo k odhalování klamání. Jak již bylo uvedeno výše, percepce je neoddelitelnou částí klamání. Pomocí lsti, nepravdivých faktů a dat dochází k vytvoření alternativní reality pro příjemce. Konečným cílem je využít mylného vnímání oklamaneho ve svůj prospěch.¹⁰

Primárním účelem použití taktik dezorientace je dosažení efektu překvapení a vytvoření okolností, při kterých by nepřítel nemohl najít efektivní odpověď na agresi. Těžištěm metody je pozornost příjemce a manipulace s jeho vnímáním takovým způsobem, aby byl vytlačen do nevýhodné pozice. Dezorientace přispívá k vytvoření iluze o dosáhnuté dohodě mezi hráči. V takovém případě přesvědčení aktéra o vlastním klamání může ve velké míře snížit podezření příjemce. Velkou roli přitom hraje charisma vůdce, jenž může osobně přesvědčit příjemce, že postupuje v jeho zájmech. Takové chování může být efektivním prostředkem omezení podezření a odvrácení pozornosti cíle od skutečných záměrů aktéra.¹¹

1.1.3 Struktura

Plánování

Během první fáze se provádí implementace úkolů klamání k rámci úkolů celé operace. V důsledku by muselo dojít k vymezení konkrétního cíle klamání. Druhá fáze má za cíl si vytvořit instrukce klamání v kontextu operace. V třetí fázi probíhá identifikace a hodnocení

---

⁹ Ibid., s. 59–63

¹⁰ Ibid., s. 60–63

¹¹ Ibid., s. 63–66, 105–106

příjemce klamání a formulace případných variant a forem klamání. Dalším krokem po formulaci účelu deceptce je identifikace objektu klamání, který by mohl pomoci naplnit účel klamání. Takovým objektem mohou být běžní obyvatelé, politici, novináři atd. V čtvrté fázi se generuje plán celé operace a připravuje se příslušný plán klamání. Poslední fáze je charakterizovaná upřesněním a schválením plánu operace a klamání.¹²

Pro vytvoření virtualit o vlastních záměrech aktér používá různé metody vojenského klamání, které jsou založené na simulaci a disimulaci. Disimulace je proces skrývání skutečných, reálných faktů. Mezi takové metody například patří maskování, oslepení, přebalení atd. Simulace je opačný proces, při kterém dochází k záměrné generaci a šíření lživých faktů. K posílení věrohodnosti virtualit se metody klamání zpravidla používají kombinovaně, aby se místo utajeného elementu objevilo něco jiného.¹³

Metody disimulace

Maskování je jednou z metod, které aktér používá ke skrytí svých skutečných záměr a kapacit. Aktér se snaží skrýt určité vlastnosti objektu buď technickými zařízeními (radary, satelity), nebo přizpůsobením těchto vlastností do prostředí. Maskování tak znemožní sledování manévru protivníkem. Cílem metody oslepení je vyvolat nejistotu u protivníka přetížením vysílání nepotřebnými oznámeními nebo hlukem. Taková metoda ve značné míře ztěžuje identifikaci nezbytných dat a informací a zvyšuje jejich nepřesnost. Použití přebalení vyžaduje přidání nebo odebrání charakteristik objektu, aby se podobaly jinému objektu. Aktér se pokouší změnit objekt takovým způsobem, aby byl původní vzor podobný novému.¹⁴

Metody simulace

Použití metody mimeze se vyznačuje napodobením charakteristik jiného objektu, aby ho emulovala. Aktér se snaží vytvořit jeden objekt, který by se zdál něčím jiným. Takovým způsobem aktér skryje reálný objekt a představí jeho mylnou kopii. Při metodě vynalézání aktér záměrně zobrazuje falešné charakteristiky objektu a tváří se, jako že se jedná o objekt zcela nový. I když ve skutečnosti objekt není, aktér se tváří, jako by objekt existoval, čímž mate cíl klamání. Další metodou simulace je použití tzv. návnady. Návnada představuje pro

---

¹² KUBEŠA, Milan a SPIŠÁK, Jan. *Vojenskému klamání je třeba dát zelenou!* Vojenské rozhledy, roč. 21 (53), č. 32, 2012. ISSN 12103292. s. 65–71. Dostupné online (staženo 17.07.2019):

<https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/vojenskemu-klamani-je-treba-dat-zelenou>

¹³ ROTHSTEIN, Hy a WHALEY, Barton. *The art and science of military deception*. Norwood: Artech House, 2013. ISBN: 9781608075515. s. 42

¹⁴ BENNET et al. 2007. s. 41

nepřítele nový alternativní cíl pro útok, což ve skutečnosti bude použito aktérem v jeho prospěch.¹⁵

Kamufláž je jedním z nejrozšířenějších způsobů klamání. Jeho účelem je skrýt objekt pomocí všech možných fyzických a technických prostředků. Kamufláž se kromě své bezpečnostní funkce také používá pro dezorientaci protivníka.¹⁶

Dezinformace patří k nejefektivnějším metodám klamání ve vojenské sféře. Cílem dezinformace je předat nepříteli nepravdivou nebo částečně pravdivou informaci s cílem využít této situace ve svůj prospěch. Aktér se pokouší prostřednictvím kanálů šíření informací ovlivnit protivníka takovým způsobem, aby si vytvořil omezenou představu o reálné situaci.

1.1.4 Kanály šíření informace

Kanály šíření informace jsou klíčovými elementy struktury vojenského klamání. Pokud mluvíme o kanálech šíření informace, máme na mysli zejména specifické způsoby předávání informace protivníkovi. Jestliže chceme sdílet nepravdivou informaci a navazovat vlastní příběh protivníkovi, je nezbytné si vytvořit vlastní síť zprostředkování informací. Takovými kanály jsou vojenská zpravodajství, propaganda, diplomacie a činnost agentů vlivu.

Kanály vojenského zpravodajství jsou strategicky důležitou částí klamání. Kanály rozvědky jsou rozdělené na dvě části: lidské agenty a technické systémy. V souvislosti s vojenským klamáním mají jak agentura, tak i technické zařízení sdílet nepříteli části falešné diskrétní informace. Nejznámějším příkladem lidské agentury vojenského zpravodajství je působení dvojíých agentů v cílovém státě. Takový špion předstírá, že pracuje pro jeden stát, ale ve skutečnosti je agentem jiného státu. Při klamání je využití dvojíých špionů zvláště efektivní, neboť v důsledku jeho působení protivník nevědomě shromažďuje nepravdivou informaci.¹⁷

Dalším důležitým kanálem šíření dezinformace je diplomatická činnost. Diplomata je přijímajícím státem uznáván a slouží také jako důležitý zdroj informací. To ale jen v případě, že diplomat již získal se svými hostiteli určitý stupeň důvěryhodnosti, a i přesto, že je nominálně loajální vůči nepříteli. Takový pracovník diplomatické služby pomocí různých

---

¹⁵ Ibid., s. 42

¹⁶ WHALEY, Barton. *Stratagem. Deception and Surprise in War*. Norwood: Artech House, 20007. ISBN: 9781596931985. s. 8

¹⁷ SHULSKY, 2000. s. 20–22

principů klamání, které jsou popsány výše, může sdílet nepravdivá data a fakta. Tento způsob šíření informace je ale omezen podmínkou mít navázané diplomatické vztahy mezi danými státy.¹⁸

Slovník *Government and Politics* z roku 2004 definuje propagandu jako soubor prohlášení, která popisují postupy vlády takovým způsobem, aby přesvědčila obyvatelstvo, že jsou správné.¹⁹ Pro účely vojenského klamání se propaganda používá s cílem ovlivnit veřejné mínění příjemce ve prospěch aktéra klamání. Tradičními nástroji propagandy jsou média a tisk, ale dnes díky rychlému rozvoji informačních a komunikačních technologií se otevírá možnost využívat pro účely propagandy například internet a sociální sítě.²⁰

Dalším efektivním kanálem vojenského klamání je činnost agentů vlivu, kteří jsou schopni se přiblížit k významným vládním úředníkům a ovlivnit jejich názory a činy. Cíl by neměl vědět o přímém kontaktu agenta vlivu s aktérem a v nejlepším případě by měl vidět agenta jako přítele a partnera. To ale neznamená, že takový cíl by neměl vědět o sympatii se státem nepřítel nebo s určitou ideologií (čímž se liší od dvojitých agentů), ale nemusí vědět o přímém kontaktu agenta s aktérem klamání.²¹

1.2 Ruské vojenské klamání, nebo maskirovka (podstata a struktura doktríny)

Následná podkapitola popisuje kořeny a podstatu ruské vojenské maskirovky. Z čeho se skládá koncept maskirovky a kdo ho vytvořil? Co je to maskirovka? Jaké jsou specifika sovětských (případně ruských) metod vojenského klamání? Jaké jsou druhy maskirovky a na jakých úrovních dochází k její implementaci?

1.2.1 Sovětské kořeny maskirovky

V sovětské vojenské vědě existuje specifický termín pro označení taktik vojenského klamání. Sovětská vojenská encyklopedie definuje maskirovku jako „komplex opatření, která mají za účel skrýt protivníku informaci o přítomnosti a umístění vojsk, různorodých vojenských objektů, o jejich stavu, bojeschopnosti a akcí a také plánů velení“.²²

---

¹⁸ Ibid., s. 22–23

¹⁹ COLLIN, Peter. *Dictionary of Government and Politics*. London: Bloomsbury Publishing, 2004. ISBN 0747572208. s. 194

²⁰ SHULSKY, 2000. s. 23–24

²¹ Ibid., s. 24–25

²² GREČKO, Andrej a OGARKOV, Nikolaj. *Sovětská vojenská encyklopedie. 6. tom. Objekty vojennyje – Radiokompas*. Moskva: Voenizdat, 1978. s. 175. Dostupné online (staženo 20.07.2019): http://history.org.ua/LiberUA/SovVoenEnts5_1978/SovVoenEnts5_1978.pdf

Maskirovka může být prováděna na strategické, taktické a operativní úrovni. Maskirovka na strategické úrovni je realizována vyšším armádním velením, které připravuje strategické operace s účelem dezorientace nepřítele a s ohledem na stanovené cíle. K takovým operacím klasicky patří různorodé desinformační kampaně. Operační maskirovku, která je nacílena na zajištění utajení přípravy operace, provádí lokální velitelé vojsk. Vojenské útvary a oddíly řídí taktickou úroveň s cílem skrýt přípravy operace.²³

Pro naplnění strategických cílů maskirovky v praxi se používají čtyři její druhy: skrývání, imitace, dezinformace a demonstrace. Skrývání lze dosáhnout znemožněním odhalení nebo oslabením odhalujících elementů a jejich činností. Podmínkou dosažení skrytí je udržování tajemství informace o operace vojenským vedením. Pro udržování tajemství se používá široké spektrum speciálního technického vybavení (maskovací barva a síť, kamufláže, masky atd.). Dalším druhem maskirovky je předstírání, které zahrnuje především nastavení falešných pozicí vojsk. K dezinformaci nepřítele dochází různými způsoby, nejčastěji šířením nepravdivých informací mezi vojenským personálem a místním obyvatelstvem. Plánované demonstrační akce provádějí reálné jednotky, ale záměrně ve klamných pozicích pod rouškou cvičení a jiných manévřů s cílem vytvořit u protivníka chybné představy o záměrech aktéra.²⁴

Efektivita metody maskirovky závisí na určitých podmínkách. Sovětská vojenská doktrína definuje tři takové podmínky: aktivita, přesvědčivost, rozmanitost. Aktivita znamená mobilitu všech jednotek aktéra, který musí být zaměřený na nepřetržité matení nepřítele. Poslední podmínkou je rozmanitost použitých taktik a technik. Všechny metody by se měly nepříteli jevit jako netypické a neočekávané.²⁵

Taktiky maskirovky byly aktivně používané vojenským vedením SSSR během dvacátého století. Například velkou roli odehrál pečlivě promyšlený a úspěšně realizovaný systém opatření pro maskování vojsk a utajení útočného plánu během ofenzivy pod Moskvou a Stalingradem za druhé světové války.²⁶ Ve druhé polovině století, v období studené války, se

---

²³ STEVENS, Jennie a MARSH, Henry. *Surprise and Deception in Soviet Military Thought*. Military Review, July 1982. s. 25–26

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid., s. 27–28

²⁶ GREČKO et al., 1978. s. 176

maskirovka používala na nejvyšší úrovni. Například při kubánské krize, kdy SSSR tajně rozmístil rakety středního doletu na Karibiku.²⁷

Významnou roli při realizaci taktik maskirovky hraje dezinformace a propaganda. V ústředním výboru Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1920 bylo založeno oddělení propagandy a agitace, které mělo na starosti koordinaci propagandistické činnosti v různých státních institucích.²⁸ Později bylo v roce 1959 ve struktuře výboru Státní bezpečnosti založeno oddělení dezinformace, které šířilo černou propagandu nejen mezi sovětským obyvatelstvem, ale i do západních států.²⁹ Na šíření dezinformace bylo zaměřeno téměř patnáct procent veškeré činnosti KGB.³⁰

1.2.2 Gerasimova doktrína

Náčelník generálního štábu Ruské federace generál Valerij Gerasimov v lednu 2013 představil svou vizi o válčení v budoucnu na zasedání Akademie vojenských věd. Jeho řeč analyzovala masové povstání a vnitřní konflikty na Blízkém východě během tzv. arabského jara a „barevné“ revoluce v Gruzii v 2003 a na Ukrajině v roce 2004. Hlavním bodem vystoupení byla hypotéza o opravdové příčině pádu dosavadních režimů v těchto státech. Gerasimov uvedl, že změna politických elit nebyla výsledkem národního nesouhlasu a konfliktu politických elit, ale vnější intervence třetího hráče.³¹

Podle Gerasimova součástí takové intervence zřejmě nebyla žádná vojenská operace, ale využití desinformačních operací a dalších psychologických metod vedení boje. Takový komplex konvenčních a nekonvenčních metod válčení by dle Gerasimova vedl k totální destabilizaci protivníka a otevřené střety vojsk se postupně stávají minulostí. Gerasimov

---

²⁷ HANSEN, James H. *Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis*. Center for the Study of Intelligence. Washington, DC: CIA, 2007. Dostupné online (staženo 19.07.2019): <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol46no1/article06.html>

²⁸ PYNŇONIEMI, Katri a RÁCZ, András. *Fog of Falsehood. Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*. Helsinki: FIIA, 2016. ISBN 9789517694865. s. 34–35. Dostupné online (staženo 20.03.2019): https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiareport45_fogoffalsehood.pdf

²⁹ WHALEY, 2007. s. 38

³⁰ Interview s Františkem Vrábem, datovým analytikem a šéfem společnosti Semantic Visions, která shromažďuje a analyzuje 90 procent světového zpravodajského obsahu. Praha 7.05.2019. Dostupné online (staženo 18.07.2019): <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2807495-analytik-vrabel-rusko-rozklada-nasi-spolecnost-uz-roky-nove-siri-dezinformace-take>

³¹ GERASINOV Valerij. *Cennost nauki v predvidenii*. Vojenno-promyšlennyj kurjer, 26 February, 2013. Dostupné online (staženo 18.07.2019): <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>

vymezil takové metody jak tzv. asymetrické akce, které se vyznačují využíváním speciálních operačních sil a vnitřní opozice k vytvoření stálé fronty na celém území nepřátelského státu prostřednictvím permanentního informačního tlaku na nepřítele. Doktrína ve válčení klade důraz na využití politických, ekonomických, informačních a jiných nevojenských metod v kombinaci s efektivní realizací informačních konfrontačních opatření a akcí speciálních operačních sil. K otevřenému použití síly, často deklarovaného jako mírového nebo krizového, dochází jen v určité fázi, hlavně k dosažení konečného úspěchu v konfliktu.³²

1.2.3 Ruská propaganda dnes

Důkazem důležitosti propagandy pro ruské vedení je její institucionalizace na strategické úrovni. Státem řízené manipulace veřejným míněním a konstrukce nějaké alternativní reality je zakotvená i na strategické úrovni. Dnes ale nenajdeme konkrétní státní orgán, který by měl na starosti informační operace, jako tomu bylo v SSSR. Avšak ve skutečnosti je to kombinace státní kontroly a souhrnu spontánních impulsů.³³

Prvním komponentem ruské propagandy je specifická role administrace prezidenta v Rusku. Reforma prezidentského úřadu již z roku 2000 zahrnuje bod o tom, že z administrace prezidenta se musí stát efektivní nástroj vytváření „potřebné“ politické situace v zemi. Zajímavé je, že jedním z cílů administrace prezidenta je ovlivňování a účast v politických procesech nejen uvnitř země, ale i v sousedních zemích.³⁴ Dalším prvkem manipulace je spolupráce úřadu prezidenta s federální bezpečnostní službou, zejména v oblasti sdělování informací, a to s cílem diskreditace opozice a založení oddělení propagandy.

V takovém případě administrace ruského prezidenta *de facto* zachovala funkci sovětského centrálního komitétu a politbyra, které měly na starosti řízení informačních operací za časů SSSR. Dezinformace a propaganda jsou nacílené jak na domácí obyvatelstvo, tak i na jiné státy.³⁵ Dnes široká síť ruských prostředků masové informace, agentů vlivu a agentů rozvědky šíří hlavními kanály dezinformace a decepce. Největší ruská

---

³² Ibid.

³³ PYNŇONIEMI, Katri et al., 2016. s. 44–45

³⁴ *Redakcija N 6*, Komersant Vlast, №18, 9 May 2000. Dostupné online (staženo 17.07.2019): <https://www.kommersant.ru/doc/16875>

³⁵ PYNŇONIEMI, Katri et al., 2016. s. 47–48

zahraníční televizní stanice RT se vysílá v angličtině, arabštině, ruštině a španělštině a má miliony sledovatelů po celém světě.

Relativně novou metodou ruského vedení informační a psychologické války je využití prostoru internetu a nasazení speciálních botů (řízené automatizované procesy) a trollů (online profily provozované lidmi), které mají za cíl šíření dezinformace mezi uživatele sociálních sítí, blogů a webů. Tento typ válčení je efektivní, neboť je neustále pokračující a těžko odhalitelný. Taková metoda ovlivňuje všechny vrstvy společnosti za relativně nízkou cenu.³⁶

Zpravodajské agentury se naučily používat sociální média ve svůj vlastní prospěch. Využívají sociální sítě zejména pro shromažďování zpravodajských informací, vytváření cílových skupin, psychologickou válku, ofenzivní a obranné kybernetické operace, velitelství a kontrolu. Zpravodajové používají falešné profily, aby vytvořili iluzi podpory určitých faktů a nálad ve společnosti.³⁷

---

³⁶ SPRUDS, Andris, ROŽUKALNE, Amda, SEDLENIEKS, Klavs, DAUGULIS Martins, POTJOMKINA Diana, TÖLGYESI Beatrix a BRUGE Ilvija. *Internet Trolling As A Tool of Hybrid Warfare. The Case of Latvia*, Riga: NATO Stratcom, 2016. s. 17–19. Dostupné online (staženo 12.07.2019): <https://www.stratcomcoe.org/internet-trolling-hybrid-warfare-tool-case-latvia-0>

³⁷ THORSTEN, Hochwald. *How Do Social Media Affect Intra-State Conflicts Other Than War?* Connections: The Quarterly Journal, Vol. 12, No. 3, Summer 2013. s. 9. Dostupné online (staženo 10.07.2019): <https://www.questia.com/library/journal/1P3-3184752731/how-do-social-media-affect-intra-state-conflicts-other>

2. Případová studie vojenské operace Ruska k anexi Krymu

Druhá část představuje případovou studii celé vojenské operace na Krymu, kterou rozpoutalo Rusko s cílem připojení ukrajinského poloostrova. Tato část se zabývá kontextem, plánováním a průběhem krymské operace. Mimo jiné kapitola se zaměří na využití ruským vedením taktik maskirovky během postupu ruských vojsk. Nakonec v této části dojde ke krátké analýze využitých taktik maskirovky ruským vedením.

2.1. Kontext, plánování a příprava

2.1.1 Historický kontext

Na rok 1954 připadlo 300. výročí Perejaslavské rady, kdy Nikita Chruščov „předal“ poloostrov Krym pod administrativu Ukrajinské sovětské socialistické republiky (USSR). Byl to čistě symbolický krok, ale Chruščov to argumentoval ještě i ekonomickým celkem, teritoriální blízkostí a kulturní podobností Ukrajiny a Krymu. Dne 26. května Nejvyšší sovět sovětů RSR přijal zákon o předání Krymu pod jurisdikci USSR a o vnesení změn do ústavy SSSR. Nebylo to jen osobní přání a Chruščovův „dárek“³⁸, celý proces předání teritoria prošel v souladu s ústavním pořádkem. Druhá část představuje případovou studii celé vojenské operace na Krymu, kterou rozpoutalo Rusko s cílem připojení ukrajinského poloostrova. Tato část se zabývá kontextem, plánováním a průběhem krymské operace. Mimo jiné se zaměří na využití ruským vedením taktik maskirovky během postupu ruských vojsk. Nakonec v této části dojde ke krátké analýze využitých taktik maskirovky ruským vedením

Po rozpadu SSSR v roce 1991 byla otázka Krymu otevřená znovu. V referendu, které bylo vyhlášeno na poloostrově, se obyvatelstvo vyjádřilo pro obnovení Krymské sovětské socialistické republiky. Těsně potom v květnu 1992 Nejvyšší sovět krymské autonomní Republiky schválil akt o vyhlášení státní nezávislosti. Následně byla schválena i ústava, která měla diametrální neshody s ústavou Ukrajiny.³⁹

Boris Jelcin, první demokratický prezident Ruské federace, beroucí v potaz ustálené

---

³⁸ WILSON Andrew. *Ukraine Crisis: What It Means for the West*, New Haven and London: Yale University Press, 2014. ISBN13: 9780300211597, s. 99

³⁹ KULČYCKYJ, Stanislav a PARACHONSKYJ, Boris. *Ukrajina i Rosija v istoryčnij retrospektyvi. Novitnij ukrajins'kyj deržavotvorčyj proces*. Kyjiv: Naukova dumka, 2004. ISBN 9660003404. s. 117

mezinárodní dohody z dob po druhé světové válce, nepodpořil teritoriální pretenze parlamentu Ruska, ale na druhou stranu vyostřil problém Černomořského loďstva, které mělo v Sevastopolu své hlavní sídlo s víc než 300 plavidly. První prezident nezávislé Ukrajiny Leonid Kravčuk a B. Jelcin začali jednání o možné dvojité kontrole nad flotilou. Ruská strana přetahovala jednání s cílem zanechat zákonný prostředek vnučování do zpráv Krymu. V červnu a září roku 1992 B. Jelcin a L. Kravčuk dosáhli konsensu o dvojité kontrole nad základnou na dobu pěti let. To nevyřešilo problém, ale výrazně snížilo napětí mezi státy. Ale už v prosinci téhož roku ruský parlament odhlasoval připojení Sevastopolu a následně Ukrajinská nejvyšší rada dostala pokyn od ruského sjezdu národních poslanců projednat otázku zvláštního postavení města Sevastopol, ale ukrajinská strana to neschválila. V období hluboké parlamentně-prezidentské krize v Rusku a pod tlakem mezinárodních společností, zejména Rady bezpečnosti OSN, B. Jelcin přemluvil parlament neuvádět město Sevastopol jako federální subjekt Ruské federace v ústavě z prosince roku 1993.⁴⁰

Počáteční pozice ruských jednotek na poloostrově byly dobře zajištěné smlouvami o nájmu a pronájmu vojenských základen. Už v roce 1997 byla podepsána dohoda s platností na 20 let. To znamená, že dohoda by měla vypršet již v roce 2017, to se ale nestalo, neboť v roce 2010, těsně po vítězství V. Janukoviče v prezidentských volbách, Ukrajina a Ruská federace Charkovskou dohodou prodloužily pobyt ruských vojáků o dalších 25 let. Dle dohody na základně Rusko mohlo umístit 25 tisíc vojáků, 132 obrněných vozidel, 24 dělostřeleckých systémů a 22 vojenských letounů.⁴¹

Na Krymu vždycky převažovalo rusky mluvící obyvatelstvo, které se často identifikuje s historicko-kulturní příslušností k Rusku, konkrétně k SSSR. Proto zvláště citlivé téma pro obyvatele poloostrova je otázka jazyková a antiruská nacionalistická rétorika některých ukrajinských proevropských politiků. V prezidentských volbách v roce 2004 a 2010 obyvatelé Krymu volili především proruské kandidáty. Například Krym s východními oblastmi Ukrajiny byl tradiční voličskou základnou proruského prezidenta V. Janukoviče a jeho Strany regionů.

2.1.2 Příprava anexe

Události po odmítnutí podepsání dohody o asociaci s EU V. Janukovičem a následné krvavé potlačení mírné revoluce na hlavním náměstí Kyjeva Majdanu nezávislosti rozdělilo

---

⁴⁰ Ibid., s. 117–118

⁴¹ ŠÍR, Jan. a kol. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN: 9788024637112. s. 99

zemi do dvou táborů. Prozápadni směr uvažování o budoucnu země, podporovatelé integrace do evropských a severoatlantických struktur. Proruská část obyvatelstva navazovala především na historické, jazykové, kulturní, náboženské a rodinné vazby mezi Ruskem a Ukrajinou.

Už v roce 2008, po zkušenostech anexe Jižní Osetie v Gruzii, ruské vojenské zpravodajské orgány zahájily komplexní přípravu na vojenskou agresi proti Ukrajině. Konkrétně ruští specialisté začali zkoumat a připravovat východní, severní a jižní oblasti včetně poloostrova pro postup vojenských jednotek. Za vyvrcholení přípravy a odpracování určitých praktických kroků bychom mohli považovat společné strategické bělorusko-ruské vojenské cvičení *Západ – 2013*, které se konalo 19. až 28. září roku 2013.⁴² Zvláštní důraz cvičení byl kladen na přechod z tradičních metod vedení boje na profesionální využití nevojenských nástrojů válčení.⁴³

Ruské speciální služby dlouhodobě koordinovaly činnost umělých anti-ukrajinských organizací na území poloostrova. Byly vytvořené různé církevní pravoslavné skupiny orientované na prosazování myšlenky „ruského míru“, kriminalizované paramilitární skupiny (kozácké seskupení, mládežnické sdružení, organizace *Oplot* a různorodé ochranné struktury).⁴⁴

2.1.3 Ukrajina a ruská propaganda

Jedním z nejvíc používaných konceptů, který se vyskytoval v ruských médiích, je koncept ruského světa. *Russkij mir*, jako narativ se zformoval již na počátku devadesátých let, ale dostal se do povědomí veřejnosti až v roce 2014, když jej použil prezident Putin při obhajobě anexe Krymu. Po rozpadu Sovětského svazu hledání nové ruské identity ovlivnil fakt, že za hranicemi státu žilo velké množství Rusů. Pro ruskou elitu bylo náročné se vyrovnat s faktem, že jazykově, kulturně a nábožensky blízcí sousedé mají svůj nezávislý stát, kde Rusové tvoří pouze minoritu. Ruský jazyk, ruská pravoslavná církev a společná

---

⁴² NACIONALNYJ INSTYTUT STRATEGIČNYCH DOSLIDZHENŇ, *Do drugoji ričnyci agresiji Rosiji proty Ukrajinny*. Kyjiv: PP. Fenix, 2016. ISBN: 9789665542583. s. 14–15. Dostupné online (staženo 15.02.2019): http://old2.niss.gov.ua/public/File/2016_book/Verstka_RNBO.indd.pdf

⁴³ ZDANAVIČIUS, Liudas a CZEKAJ, Mattheew. *Russia's Zapad 2013 Military Exercise Lessons for Baltic Regional Security*. Washington, DC: The Jamestown Foundation, December 2015. ISBN 978098550457. s. 15 Dostupné online: (staženo 15.02.2019): <https://jamestown.org/wp-content/uploads/2015/12/Zapad-2013-Full-online-final.pdf>

⁴⁴ GORBULIN, Vladimir. *Svitova gibridna vijna: ukrajinskij front: monografija*. Kyjiv: Nacionalnyj instytut strategičnych doslidzheň, 2017. ISBN 9789665542735. s. 271

historie jsou hlavními rysy „ruského světa“. Státní prohlášení o nutnosti ochrany krajanů a jejich zájmů v zahraničí jsou také úzce spojená s myšlenkou ruského světa. Prezident Putin si na základě konceptu ruského světa postupně vytvořil svou vlastní imperiální ideologii, kterou se snažil šířit do „blízkého zahraničí“.⁴⁵

Dlouhodobě trvající informační kampaň na Krymu z diskreditace ukrajinského vedení „pěstovala“ separatistické nálady a postupně vytvářela specifické představení o Ukrajině. Informační válka a desinformační kampaně se staly jedněmi z nejúčinnějších nástrojů pro „přípravu půdy“ pro budoucí vojenskou operaci. Ruská média během takových kampaní podporovala rozkol v ukrajinské společnosti a snažila se destabilizovat situaci manipulací s fakty.⁴⁶

Události na Majdanu byly hlavním objektem dezinformací a propagandy v ruských médiích. Bylo vytvořeno najednou několik narativů, které se šířily masmédií. Například protestující na Majdanu byli označované jako *banderovci*⁴⁷, kteří chtějí spolu s opozicí zorganizovat „státní převrat“. Posléze v proruských televizních pořadech stejným slovem bylo označováno celé obyvatelstvo Ukrajiny, které podporovalo integraci s NATO a EU. Po uprchnutí prezidenta Janukoviče byla nová vláda ruskou stranou považována za „nelegitimní a fašistickou“, která se dostala do vlády protiústavním způsobem díky „státnímu převratu.“⁴⁸

Dalším široce používaným pojmem ruských propagandistů bylo mýtické „pohlčení Ukrajiny Západem“.⁴⁹ Západní země v čele se Spojenými státy americkými byly obviněny z krize na Ukrajině. Za střelbou na Majdanu prý stojí právě jakési západní sily. Rusko naopak představovalo „spásu od nelegální a fašistické“ ukrajinské vlády. Propagandisté také často apelovali na nějaké zvláštní kulturní a historické vztahy mezi Ukrajinou a Ruskem, díky kterým má Rusko právo chránit své občany.⁵⁰

Souhrn uvedených mediálních konstruktů vedl k formování uvažování o Ukrajině jako součásti „ruského míru“. Podle takového konceptu Ukrajinci a Rusové jsou chápáni jako

---

⁴⁵ ŠÍR, Jan et al., s. 82–85

⁴⁶ Ibid., s. 272

⁴⁷ Následovníci Stepana Bandery. S. Bandera byl jeden z vůdců ukrajinských nacionalistů, kteří během druhé světové války bojovali na západě země za nezávislou Ukrajinu jak proti rudé armádě, tak i proti polským partyzánům. Kontroverzní osobnost ukrajinských dějin, který je některými považován za národního hrdinu a jinými za válečného zločince.

⁴⁸ PYNNÖNIEMI, Katri et al., 2016. s. 64

⁴⁹ Ibid., s. 85

⁵⁰ Ibid., s. 91

bratři, kteří sdílejí jazyk, historii a tradice. Propaganda byla šířena na poloostrově, kde převládala rusky mluvící populace, jen prohlubovala rozkol v ukrajinské společnosti a minimálně zajistila loajalitu místního obyvatelstva k budoucímu postupu ruských jednotek. Takové mediální konstrukty jsou také chápány jako metody desinformačních operací, které jsou neoddílnou částí doktríny maskirovky.

2.2 Průběh

2.2.1 Vojenské operace

V průběhu přípravné fáze již proběhla definitivní identifikace a mapování strategických, politických, sociálních a infrastrukturních slabin ukrajinského poloostrova. Po uprchnutí prezidenta Janukoviče a destabilizaci situace Ruská federace byla nucená zvýšit svou vojenskou přítomnost a přejít k aktivní fázi vojenské operace. Dne 20. února bylo poprvé zaznamenáno porušení pořádku přechodu hranice v oblasti Kerčského průlivu a začátek blokace ukrajinských vojenských a úředních budov „zelenými mužičky“. Ruští vojáci měli záměrně odstraněné armádní rozlišovací znaky státní příslušnosti, aby je nikdo nedokázal rozpoznat.⁵¹

Nejdříve došlo k blokadě ukrajinských vojenských a policejních posádek. Jakýkoliv pokus o opuštění míst dislokace byl vnímán jako provokace a následovalo by násilí. Ukrajinská vláda ukázala svou neefektivitu a strach z plnohodnotné invaze. Nikdo z vysoce postavených politiků nechtěl vzít na sebe zodpovědnost a dávat rozkazy, které by mohly rozpoutat válku. Jednotky *specnazu* postupovaly dál, začaly osidlovat a budovat body kontroly na důležitých komunikačních uzlech.⁵²

Další etapou invaze se 27. února stalo obsazení budovy krymského parlamentu. Neoznačení vojáci tím způsobem paralyzovali jeho fungování. Téhož dne poslanci autonomní Republiky Krym při přítomnosti „zdvořilých lidí“⁵³ a s hrubým porušením procesuálního řádu schválili řešení pro organizaci referenda o budoucnu Republiky a jmenovali novým premiérem Sergeje Aksjonova. Jak poté řekl v rozhovoru internetovému

---

⁵¹ TKACHENKO, Viktor. *Ukrajina: vojna i „ruskij mir“*. Ukrajina-Jevropa-Svit. Mižnarodnyj zbirnyk naukovych prac. 16 (2), 2015. s. 43–68. Dostupné online (staženo 20.03.2019): [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2015_16\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2015_16(2)_7)

⁵² ŠÍR, Jan et al., 2017., s. 103

⁵³ Mediální konstrukt vytvořeny ruskými media, používá se pro označení „zelených mužičků“

pořadu Polit-Ring jeden z vůdců separatistů a účastník okupace budovy parlamentu Igor Girkin: „Neviděl jsem žádnou podporu od poslanců v Simferopolu, kde jsem se konkrétně nacházel. Poslanci byli násilně shromážděni domobranou, co na to říci. Zavedli je do haly tak, aby přijali...“⁵⁴

Od dne 28. února můžeme konstatovat fakt, že ruské jednotky již měly prakticky pod plnou kontrolu strategicky významné objekty tzv. kritické infrastruktury: letiště, mosty, vysílací věže, ukrajinské armádní a úřední budovy. Objekty televizního vysílání a rádiové stanice patřily mezi klíčové cíle, aby bylo možné co nejdříve nahradit ukrajinské televizní stanice ruskými a takovým způsobem kontrolovat informační prostředí Krymu. Již na začátku března roku 2014 bylo na poloostrově přerušeno ukrajinské televizní vysílání.⁵⁵

„Zelení muži“⁵⁶, jak poté byly pojmenované jednotky původem z „neznámé země“, měli moderní ruskou výzbroj a výstroj. Evidentně šlo o dobře připravené a vycvičené ruské jednotky speciálního určení, výsadkáře a námořní pěchotu především Černomořské flotily. Mezi důkazy patří využití ruské polní uniformy s maskovacím vzorem ERM, ochranné přilby 6B7 a 6B7-1, nové druhy vojenských vest, pušky AK-74M a AKMS s tlumiči hluku PBS-1 a odstřelovací pušky VSS Vintorez.⁵⁶ Do 25. února na poloostrově bylo umístěno víc než dva tisíce „zdvořilých mužů“, kteří tam byli dopraveni letecky z Krasnodarského kraje a Rostovské oblasti.⁵⁷

Poslední stabilizační a normalizační fázi se stalo 16. března uskutečnění referenda, a to za přítomnosti vysokého počtu ozbrojených ruských vojáků. Údajně svůj hlas dal zhruba milion lidí, ze kterých více než 95 procent hlasovalo „pro opětovné sjednocení Krymu s Ruskem jako subjektu Ruské federace“.⁵⁸ Takové „referendum“ se dá považovat jen za opatření k zamaskování teritoriální agrese a pokus o její legitimizaci. Dne 18. března byla podepsána „Smlouva mezi Ruskou federací a Republikou Krym o přijetí Republiky do svazu Ruské federace a vytvoření nových subjektů ve svazu Ruské federace“.⁵⁹

---

⁵⁴ NEMCOV, Boris. *Doklad Němcova "Putin. Vojna"*, 12 May, 2015. Dostupné online (staženo 19.07.2019): <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2015/05/12/7067579>

⁵⁵ NACIONALNYJ INSTYTUT STRATEGIČNYCH DOSLIDZHEŇ, 2016. s. 25

⁵⁶ ŠÍR, Jan et al., 2017. s. 102

⁵⁷ FEDOROV, Jurij. *«Hybrid» war à la Russe.*, Kiev: Bisnespoligraf, 2016. ISBN 9789661645898. s. 59

⁵⁸ NACIONALNYJ INSTYTUT STRATEGIČNYCH DOSLIDZHEŇ, 2016., s. 27

⁵⁹ ŠÍR et al., 2017. s. 110

2.2.2 Využití metod maskirovky

Jako jednu z příčin využití *maskirovky* ruskou vládou můžeme uvést snahu o zachování jejího závazku vůči mezinárodnímu právu a úsilí se distancovat od otevřeného zasahování do vnitřních záležitostí jiných států. Proto hlavním cílem použití taktik vojenského klamání je snaha skrýt zapojení Moskvy do jakýchkoliv vojenských a politických nelegálních aktivit na poloostrově.

Jak již bylo popsáno výše v první části této práce, základem jakéhokoliv klamání je identifikace objektu klamání, formulace příběhu klamání a posléze jeho aktivní šíření. V konkrétním případě vojenské operace na Krymu se objekty klamání stalo obyvatelstvo Ukrajiny a Ruska a mezinárodní společnosti. V jednotlivých fázích anexe byly vytvořené různé příběhy klamání. Dezinformace se šířila přes diplomaty, lokální síť agentů vlivu, propagandu v ruských médiích a proruské lokální organizace.

Jednou z takových metod maskirovky bylo popírání. Již od prvního dne objevení „zelených mužičků“ na poloostrově, které ruská média označila za místní domobranu protestujících proti novému režimu v Kyjevě, se v ruských masmédiích pro takovou „opozici“ používá specifický termín *opolčeniye*.⁶⁰ Především se využívala maskirovka na strategické úrovni, podle jejichž zásad sám prezident Putin veřejně mnohokrát popíral účast ruských vojáků v dění na Krymu. I přesto, že se rychle ukázalo, že jednotky byly nasazené z Ruska, moskevské vedení pokračovalo v popírání své zapojení a takovým způsobem získávalo čas pro další kroky.⁶¹

Rozpoutání informační války Ruskem proti Ukrajině je jednoznačným příkladem použití desinformace. Postup speciálních ruských jednotek byl aktivně podporován intenzivní informační kampaní proti osobám s rozhodovací pravomocí, ukrajinskému vojenskému personálu a proti obyvatelstvu poloostrova. Cílem takových dezinformačních kampaní bylo vyvolávání zoufalství, strachu a nespokojenosti vůči ukrajinské vládě a snížení morálky ukrajinské armády a místních policejních jednotek. V důsledku intenzivního tlaku se část ukrajinské armády, policie a námořnictva vzdala a některá část dokonce přešla na

---

⁶⁰ RACZ, András. *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist*. Helsinki: FIIA, 2015. ISBN: 9789517694537. s. 60. Dostupné online (staženo 13.02.2019): <https://www.fiaa.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiaareport43.pdf>

⁶¹ *Ibid.*, s. 61

stranu nepřítele.⁶² Domácí obyvatelstvo Krymu bylo objektem propagandy ruských médií, která ztotožňovala ukrajinskou vládu s nacisty. Na druhou stranu bylo Rusko zobrazováno jako veliké, stabilní a silné, které je schopno zachránit Krym od „kyjevské chunty“.⁶³

Mezi tradiční metody maskirovky byla výše definovaná i imitace. K použití imitace došlo při aktivizaci trollů a botů, kteří zprostředkovávali dezinformace na sociálních sítích a tvářili se jako reální lidé. Využití internetu jako kanálu decepce udělalo ze všech zdrojů získání informací zcela nespolehlivý informační prostor na všech úrovních společnosti. Obrovskou výhodou takové taktiky je velmi nízká důvěryhodnost k jakémukoliv pokusu nastítnit situaci v zemi. V takovém případě nejen ukrajinská média riskují oznámení nepravdivé informace, ale například i populární západní média se můžou ocitnout v pasti ruských trollů a botů.⁶⁴

Dalším specifickým prvkem ruského klamání na Krymu se stalo aktivní využití protestního potenciálu místního obyvatelstva. Již 23. února došlo k významné aktivizaci nevládních proruských organizací *Russkoje edinstvo* v čele s budoucím premiérem Krymu Sergejem Aksjonovym, *Russkaja obština Kryma* a dalších. Tyto organizace lákaly obyvatele poloostrova, aby se přidali do různorodých skupin domobrany a zabránili šíření myšlenek evropské integrace. V Sevastopolu proruská seskupení organizovala několik masových mítinků proti nově zformované ukrajinské vládě. Místní obyvatelstvo sloužilo ruským jednotkám jako ideální maskování.⁶⁵

Důležitou složkou klasické ruské maskirovky je metoda demonstrace. V průběhu celé krymské operace Rusko provádělo vojenské cvičení poblíž ukrajinských hranic, do kterého bylo zapojeno víc než 150 tisíc vojáků. Takové vojenské manévry měly za cíl především vyvolat strach a ohrožení. V takovém případě by ozbrojený odpor ukrajinské armády mohl spustit plnohodnotnou ruskou invazi na východě země. Takové cvičení u hranic v neposlední míře také sloužilo i k tomu, aby odvedlo pozornost ukrajinské strany.⁶⁶ Tyto manévry byly také zveřejňovány v ruských masmédiích, objektem takových manipulací bylo zřejmě ukrajinské obyvatelstvo, které bylo zastrašováno případnou rozsáhlou válkou.

---

⁶² Ibid.

⁶³ ŠÍR, Jan et al., 2017. s. 109

⁶⁴ SPRUDS, Andris et al., 2016. s. 17–18

⁶⁵ FEDOROV, Jurij. 2016. s. 59

⁶⁶ ŠÍR, Jan et al., 2017. s. 103–104

Celá kampaň po anexi byla provedena pod dobře připravenou diplomatickou rouškou Ruské federace. Aktivní bylo použití diplomacie jako kanálu decepce s cílem oklamat mezinárodní společenství a představit jim zkreslenou realitu o dění na poloostrově. Ruská strana odmítá převzít na sebe zodpovědnost za porušení mezinárodního zákona a se snaží obvinít ukrajinskou vládu z krymské krize.

2.2.3 Specifika a nedostatky maskirovky na Krymu

Jednou z taktických novinek během vojenské operace na Krymu bylo použití speciálních operačních sil. Nedošlo k otevřenému vyhlášení války nebo ke vznesení nároku na území. Ozbrojení mladíci bez rozlišovacích znaků dle rozkazu hlavního vedení využili slabin ukrajinské dezorganizované vlády a obsadili klíčové strategické objekty infrastruktury. Rusko se spojilo se silami místní proruské domobrany a vytvořilo takovým způsobem vhodné podmínky pro budoucí vojenský zásah. Ruské vedení použilo skryté aktivity společně s podvracením jako podklad k věrohodnému popírání. K vytvoření takového podkladu také došlo díky úspěšné dezinformační kampani, a to včetně efektivního použití trollů a botů na sociálních sítích, kde Ukrajina byla představena jako *failed state*.⁶⁷ Na druhou stranu i přesto, že při většině kroků ruských jednotek byly použité nevojenské metody válčení, je nutné uvést, že vojenská složka byla také oddělitelnou částí samotné operace. Jak již bylo uvedeno v předchozí podkapitole, demonstrativní metoda maskirovky byla důležitou součástí celé operace.

Maskirovka se ukázala jako velmi efektivní metoda pro skrývání opravdových záměrů, ale proč v takovém případě vůbec mluvíme o ruské invazi? Ruské taktiky maskirovky byly brzo odhaleny přes internet a investigativními žurnalisty. Rusko jednoduše nemělo možnost kontrolovat používání internetu na poloostrově. Fotografie a videa vojáků na Krymu byly okamžitě zveřejněny na sociálních sítích. Přítomnost vojenského kontingentu bylo obtížné a prakticky nemožné dlouhodobě skrývat. Proto se může zdát, že v současném světě a moderním mezinárodním prostředí je velmi obtížné aplikovat metody maskirovky. Podle obranného atašé Ukrajiny v USA Volodymyra Havrylova maskirovka poskytla Rusku „jen dočasnou taktickou výhodu a způsobila značné strategické problémy – jako ztrátu důvěry,

---

⁶⁷ BRUUSGAARD, Kristin Van. *Crimea and Russia's Strategic Overhaul*. Challenges in Russia & Afghanistan. Parameters 44(3), Autumn 2014. s. 85. Dostupné online (staženo 18.07.2019): https://pdfs.semanticscholar.org/b867/9eead998ce52a9602b7385042e060e6d0941.pdf?_ga=2.134929073.1775604981.1564495126-910436599.1564405644

izolaci, mezinárodní sankce a z toho vyplývající ekonomický pokles.“⁶⁸

Ale v tomto kontextu je nutné říci, že fakt přípravy vojenské operace anexe Krymského poloostrova a bezprostředního ruského angažmá přiznal i současný prezident Ruské federace Vladimir Putin během rozhovoru v jednom z ruských dokumentů o „návratu“ Krymu *Crimea. The Way Home*: „Situace na Ukrajině se rozvinula tak, že jsme byli nuceni zahájit práci na návratu Krymu do soustavy Ruské federace.“⁶⁹ Ohledně plánování operace *specnazu* generál-plukovník ruské armády Alexandr Volkov uvedl: „Byla provedena blesková koncentrace speciálních prostředků a sil na Krymu s použitím kamuflážních opatření, neočekávaných pro Ukrajince, a také využití širokého spektra opatření z předběžné dezinformace nepřítele.“⁷⁰

Takže v tomhle kontextu můžeme konstatovat, že nejspíš šlo o použití taktik maskirovky jen na omezenou dobu a pro dosažení určitých strategických cílů vojenské operace. Po závěrečné fázi odhalení maskirovky sehrálo pozitivní roli pro image prezidenta Putina, který dokonce uvedl: „Víte, v čem byla naše výhoda? V tom, že jsem to dělal osobně já. Ne proto, že bych tam dělal všechno správně, ale protože když je to hlava státu, je pro vykonavatele snazší pracovat“.⁷¹

---

⁶⁸ HAVRYLOV Volodymyr, *How Putin's Attempts at Deception Failed in Ukraine*. The Cipher brief, November 15, 2017. Dostupné online (staženo 20.07.2019):

https://www.thecipherbrief.com/column_article/putins-attempts-deception-failed-ukraine

⁶⁹ *Crimea. The Way Home* [dokument]. Scenář Andrey Kondrashov. Réžia Sergey Kraus. 2016. Dostupné online (staženo 20.08.2019): <https://www.youtube.com/watch?v=c8nMhCMphYU>

⁷⁰ *Za kulisami Krymskou vesny.*, Delovaja Stolica, Sobota, 19 March 2016. Dostupné online (staženo 15.02.2019): <http://www.dsnews.ua/politics/za-kulisami-krymskoy-vesny--18032016183500>

⁷¹ *Crimea. The Way Home* [dokument], 2016.

Závěr

Správné používání principů klamání může výrazně zvýšit účinnost a dynamiku postupu jednotek během vojenské operace. Hlavním účelem jakéhokoli druhu klamání je ovlivnit vnímání protivníka a vytvořit u něj alternativní realitu. Důvěryhodné vztahy s budoucím protivníkem vytvářejí příznivé podmínky pro klamání, stejně jako popírání skutečných faktů či reálných věcí pomáhají využít situace ve vlastní prospěch. Aktér klamání s pomocí lsti a použitím různých kanálů šíření dezinformací konstruuje u příjemce pro sebe výhodnou realitu. Důležitými elementy klamání jsou také kanály šíření informací. K šíření informace docházelo přes vojenská zpravodajství, propagandu, diplomacii či agenty vlivu.

Pro sovětské vojenské myšlení je koncept klamání klíčový. V průběhu 20. století se techniky a metody ruské maskirovky zlepšovaly a byly vypracované během velkého počtu vojenských operací a invazí. Metody strategické maskirovky vyžadovaly účast vysoce postavených stranických funkcionářů. Operační a taktické metody maskirovky byly prováděny na úrovni velitelů vojsk a menších vojenských útvarů.

Vzhledem k tomu, že stranická kariéra, politika a armáda v SSSR byly velmi úzce propojeny, metody maskirovky pronikly nejen do vojenské sféry, ale ve značné míře ovlivnily také sféru politickou. O tom svědčí i zvláštní postavení a široké použití propagandy a dezinformačních operací ve státním aparátu. Dezinformační oddělení bylo jedno z nejpočetnějších oddílů ve struktuře ohromného KGB. Velká síť agentů vlivu po celém světě umožňovala využívat výhody metod maskirovky daleko za hranicemi vlastního státu.

Vývoj moderních politických a komunikačních technologií umožnil Rusku zlepšit tradiční sovětské metody vojenské maskirovky. V posledních letech je důraz vojenského vedení Ruska kladen na použití nevojenských metod boje. Informační, diplomatické, politické a psychologické metody válčení nahrazují otevřené použití síly. K otevřenému střetu dochází pouze v závěrečných fázích konfliktů. Informační metody válčení také nejsou výjimkou, proto se staré sovětské technologie propagandy a dezinformací neustále vylepšují. Široká síť ruských televizních a internetových kanálů po celém světě šíří dezinformace o různých událostech, čímž dochází k manipulaci milionů lidí a k vytvoření specifické alternativní reality.

V únoru 2014 se objektem ruské agrese stala Ukrajina, konkrétně poloostrov Krym. Odmítnutí podepsání asociační smlouvy v listopadu 2013 vládou bývalého premiéra Mykoly Azarova vyvolalo vlnu protestů po celé zemi. Tyto podzimní události na hlavním náměstí v

Kyjevě, kde byla mírová demonstrace násilně rozehnaná, v podstatě rozdělily celou Ukrajinu do dvou táborů: proevropského a proruského. Poté, co tehdejší proruský prezident Viktor Janukovič opustil zemi, se na Krymu začali objevovat „zelení mužičci“. Vojáci v uniformách bez rozlišovacích znaků z neznámé země se identifikovali jako domobranci a společně s místními separatisty ovládli parlament a další úřední budovy.

Poloostrov je již od získání ukrajinské nezávislosti v roce 1991 objektem sporů mezi státy, neboť na Krymu v Sevastopolu je dlouhodobě umístěná černomořská flotila. Je to geopoliticky velmi důležité místo pro ruskou bezpečnost a potenciální integrace Ukrajiny do evropských a transatlantických institucí by znamenala ztrátu kontroly nad strategicky důležitou oblastí. Proto v reakci na dění v Kyjevě začalo ruské vedení přípravu vojenské operace pro anexi Krymu.

Krymská operace začala pro Ukrajinu a její západní partnery celkem nečekaně. Ruské vedení mělo dostatek času, aby identifikovalo strategické objekty poloostrova a vymezilo konkrétní cíle operace. Pro anexi si Rusko zvolilo ideální okamžik, kdy se ukrajinská vláda dostala do politického vakua a měla jen malou šanci se ubránit. Kromě početní převahy vojenské kapacity už ruská strana dlouhodobě připravovala informační prostor na poloostrově, aby získala loajalitu místního obyvatelstva.

Když vezmeme v potaz obsazení tak velkého počtu strategických objektů státní a vojenské infrastruktury bez použití otevřeného násilí, můžeme konstatovat, že byl při plánování operace kladen důraz na nevojenské metody vedení války. Krymská operace naplnila všechny body, které byly popsány v doktríně Gerasimova z ledna 2013, tj. využití specnazu v kombinaci permanentním informačním tlakem na protivníka.

Mimo jiné během krymské operace byly použity taktiky ruského vojenského klamání v klasické podobě. Maskirovka byla použita především na strategické úrovni a stala se zárukou hladkého průběhu operace. Maskirovka měla za cíl především skrýt opravdové úmysly ruského vojenského vedení a poté legalizovat připojení krymského území do součástí Ruska. Ukrajinské politické a vojenské vedení se stalo objektem maskirovky a kvůli trvalému popírání Ruska si nemohlo být stoprocentně jisté, co se ve skutečnosti na Krymu děje. Ruská strana úspěšně oklamala a dezorientovala ukrajinské vedení.

Ruské vedení použilo celý komplex taktik maskirovky, které byly používány souběžně, nepřetržitě a na všech úrovních. Během vojenské operace nikdo z vedení neodhalil plány o přípravě budoucí situace. Tento fakt potvrzuje využití jedné z metod maskirovky – skrývání,

které bylo nasazené na strategické úrovni. V důsledku díky ní byla dosažena absolutní nečekanost ze strany Ukrajiny a mezinárodního společenství. Další metodou maskirovky, kterou využilo Rusko, je předstírání na taktické a operativní úrovni. Příkladem předstírání je ruské nasazení vojsk bez rozlišovacích znaků. Takový krok byl podporován masivní dezinformační kampaní, což je také neoddělitelnou částí maskirovky, která šířila lež například o tom, že „zelení mužičci“ jsou místními silami domobrany. Poslední metodou maskirovky, kterou použilo Rusko, byla demonstrace. V průběhu celé vojenské operace mnohé složky ruské armády manévrovaly poblíž ukrajinských hranic pod rouškou cvičení.

Stabilizační fází vojenské operace byl pokus o legalizaci anexe. Podle plánu vojenského vedení musela legalizace anexe Krymu být zajištěná referendem o nezávislosti autonomní Republiky na Ukrajině a následném připojení k soustátí Ruské federaci. Referendum se konalo brzo po faktické vojenské anexi poloostrova. Nicméně se konalo za permanentního tlaku ruského *specnazu* na proces a nebylo předem konzultováno s ukrajinskou stranou.

Dezinformace, manipulace veřejným míněním a soubor dalších opatření není pro ruské vojenské myšlení nic nového. Během krymské operace bylo ovšem použito několik relativně nových metod vojenského klamání. Jednou z takových originálních metod bylo využití místního civilního kontingentu. Narativ o vojácích jako místní domobraně posloužil k přikrytí „zelených mužičků“ v neoznačených uniformách a rychle se stal *main streamem* nejen v Rusku, ale i v západních masmédiích. Další novátorskou metodou bylo použití trollů a botů na internetu, kteří v podstatě omezili možnost získat stoprocentně pravdivou informaci přes internet. Trollové a boti využívali sociální sítě a při komentování „aktuálního dění“ na Krymu se tvářili jako reální lidé.

Na závěr k výzkumné otázce o vlivu taktik a metod maskirovky na celkový průběh vojenské operace můžeme konstatovat, že takové metody se staly v zásadě klíčovými při postupu ruských vojenských jednotek na Krymu. Cílem maskirovky je ovlivnit rozhodovací proces protivníka, což se během krymské operace podařilo v plně míře. Avšak tyto metody nepomohly ruskému vedení se distancovat od invaze, jak se původně plánovalo. Nicméně k reakci mezinárodního společenství a ukrajinské vlády došlo až po *de facto* anexi poloostrova. Tato skutečnost také dává důvod tvrdit, že metody maskirovky byly úspěšné.

Summary

Cílem práce je identifikace použití konkrétních metod maskirovky na Krymu a následně hodnocení jejich vlivu na celkový průběh operace. Při analýze bude zvláštní důraz kladen na desinformační a klamavé kampaně, které tvořily větší část vojenské operace. Práce je koncipována jako případová studie ruské vojenské operace k anexi Krymu v roce 2014. Autorem byl zvolen koncept vojenského klamání (teorie), který bude použit pro analýzu postupu jednotek na poloostrově (konkrétní případ). V kontextu vlivu metod maskirovky na celkový průběh vojenské operace práce došla k závěru, že takové metody se staly v zásadě klíčovými při postupu ruských vojenských jednotek na Krymu.

The work aims to identify the use of specific maskirovka methods during the Russian military operation in the Crimea and subsequently to evaluate their impact on the overall operation. In the analysis, special emphasis will be positioned on disinformation and deceptive campaigns, which formed the bulk of the military operation. The work is conceived as a case study of Russian military operation on the annexation of Crimea in 2014. The author chose the concept of military deception (theory), which will be used to analyze the progress of units on the peninsula (a specific case). In the context of the impact of tactics and maskirovka methods on the overall military operation, the thesis after analysis concluded that such methods have become fundamentally crucial in the invasion of Russian military units in Crimea. The maskirovka aims to influence the enemy's decision-making process, which was fully achieved during the Crimean operation.

Použitá literatura a odborné články

1. BENNET, Michael a WALTZ, Ed. *Counterdeception Principles and Applications for National Security*. Norwood: Artech House, 2007. ISBN: 9781580539357.
2. BRUUSGAARD, Kristin Van. *Crimea and Russia's Strategic Overhaul*. Challenges in Russia & Afghanistan. Parameters 44(3), Autumn 2014. Dostupné online (staženo 18.07.2019):
https://pdfs.semanticscholar.org/b867/9eead998ce52a9602b7385042e060e6d0941.pdf?_ga=2.134929073.1775604981.1564495126-910436599.1564405644
3. COLLIN, Peter. *Dictionary of Government and Politics*. London: Bloomsbury Publishing, 2004. ISBN 0747572208.
4. DANIEL, Donald C. a HERBIG, Katherine L. *Strategic Military Deception: Pergamon Policy Studies on Security Affairs*. Amsterdam: Elsevier, 2013. ISBN: 1483190064.
5. FEDOROV, Jurij. *«Hybrid» war à la Russe.*, Kiev: Bisnespoligraf, 2016. ISBN 9789661645898.
6. GERASINOV Valerij. *Cennost nauki v predvidenii*. Vojenno-promyšlennyj kurjer, 26 February, 2013. Dostupné online (staženo 18.07.2019): <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>
7. GERWEHR, Scott a GLEN, Russell W. *The Art of Darkness: Deception and Urban Operations*, Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2000. ISBN: 0833027875. Dostupné online (staženo 11.08.2019):
https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1132.html
8. GREČKO, Andrej a OGARKOV, Nikolaj. *Sovětská vojenská encyklopedie. 6. tom. Objekty vojennyje – Radiokompas*. Moskva: Vojenizdat, 1978. Dostupné online (staženo 20.07.2019): http://history.org.ua/LiberUA/SovVoenEnts5_1978/SovVoenEnts5_1978.pdf
9. GORBULIN, Vladimir. *Svitova gibridna vijna: ukrajinskij front: monografija*, Kyjiv: Nacionalnyj instytut strategičnych doslidzheň, 2017. ISBN 9789665542735.
10. HANSEN, James H. *Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis*. Center for the Study of Intelligence. Washington, DC: CIA, 2007. Dostupné online (staženo 19.07.2019):
<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol46no1/article06.html>

11. HAVRYLOV Volodymyr, *How Putin's Attempts at Deception Failed in Ukraine*. The Cipher brief, November 15, 2017. Dostupné online (staženo 20.07.2019): https://www.thecipherbrief.com/column_article/putins-attempts-deception-failed-ukraine
12. KUBEŠA, Milan. *Soudobé pohledy na vojenské klamání*. Vojenské rozhledy., roč. 20 (52), č. 3, 2011. ISSN: 12103292. Dostupné online (staženo 17.07.2019): <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/soudobe-pohledy-na-vojenske-klamani>
13. KUBEŠA, Milan a SPIŠÁK, Jan. *Vojenskému klamání je třeba dát zelenou!* Vojenské rozhledy, roč. 21 (53), č. 32, 2012. ISSN 12103292. Dostupné online (staženo 17.07.2019): <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/vojenskemu-klamani-je-treba-dat-zelenou>
14. KULČYCKYJ, Stanislav a PARACHONSKYJ, Boris. *Ukrajina i Rosija v istoričnij retrospektyvi. Novitnij ukrajins'kyj deržavotvorčyj proces*. Kyjiv: Naukova dumka, 2004. ISBN 9660003404.
15. NACIONALNYJ INSTYTUT STRATEGIČNYCH DOSLIDZHEŇ, *Do drugoji ričnyci agresiji Rosiji proty Ukrajinu*. Kyjiv: PP. Fenix, 2016. ISBN: 9789665542583. Dostupné online (staženo 15.02.2019): http://old2.niss.gov.ua/public/File/2016_book/Verstka_RNBO.indd.pdf
16. PYNNÖNIEMI, Katri a RÁCZ, András. *Fog of Falsehood. Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*. Helsinki: FIIA, 2016. ISBN 9789517694865. Dostupné online (staženo 20.03.2019): https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiareport45_fogoffalsehood.pdf
17. RACZ, András. *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist*. Helsinki: FIIA, 2015. ISBN: 9789517694537. Dostupné online (staženo 13.02.2019): <https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiareport43.pdf>
18. ROTHSTEIN, Hy a WHALEY, Barton. *The art and science of military deception*, Norwood: Artech House, 2013. ISBN: 9781608075515.
19. SHULSKY, Abram., *Elements of Strategic Denial and Deception*, Trends in Organized Crime, Vol. 6, No. 1, September, 2000, ISSN: 19364830.
20. SPRUDS, Andris, ROŽUKALNE, Amda, SEDLENIEKS, Klavs, DAUGULIS Martins, POTJOMKINA Diana, TÖLGYESI Beatrix a BRUGE Ilvija. *Internet Trolling As A Tool of Hybrid Warfare. The Case of Latvia*, Riga: NATO Stratcom, 2016. Dostupné

online (staženo 12.07.2019): <https://www.stratcomcoe.org/internet-trolling-hybrid-warfare-tool-case-latvia-0>

21. STEVENS, Jennie a MARSH, Henry. *Surprise and Deception in Soviet Military Thought*, Military Review, July 1982.

22. ŠÍR, Jan. a kol. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN: 9788024637112.

23. THORSTEN, Hochwald. *How Do Social Media Affect Intra-State Conflicts Other Than War?* Connections: The Quarterly Journal, Vol. 12, No. 3, Summer 2013. Dostupné online (staženo 10.07.2019): <https://www.questia.com/library/journal/1P3-3184752731/how-do-social-media-affect-intra-state-conflicts-other>

24. TKACHENKO, Viktor. *Ukrajina: vijna i „ruskij mir“*. Ukrajina-Jevropa-Svit. Mižnarodnyj zbirnyk naukovych prac. 16 (2), 2015. Dostupné online (staženo 20.03.2019): [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2015_16\(2\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2015_16(2)__7)

25. WHALEY, Barton. *Stratagem. Deception and Surprise in War*, Norwood: Artech House, 20007. ISBN: 9781596931985.

26. WILSON Andrew. *Ukraine Crisis: What It Means for the West*, New Haven and London: Yale University Press, 2014. ISBN13: 9780300211597.

27. ZDANAVIČIUS, Liudas a CZEKAJ, Mattehew. *Russia's Zapad 2013 Military Exercise Lessons for Baltic Regional Security*. Washington, DC: The Jamestown Foundation, December 2015. ISBN 978098550457. Dostupné online: (staženo 15.02.2019): <https://jamestown.org/wp-content/uploads/2015/12/Zapad-2013-Full-online-final.pdf>

Elektronické zdroje

1. *Crimea. The Way Home* [dokument]. Scenář Andrey Kondrashov. Réžia Sergey Kraus. 2016. Dostupné online (staženo 20.08.2019):
<https://www.youtube.com/watch?v=c8nMhCMphYU>
2. NEMCOV, Boris. *Doklad Němcova "Putin. Vojna", 12 May, 2015*. Dostupné online (staženo 19.07.2019):
<https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2015/05/12/7067579>
3. *Redakcija N 6, Komsant Vlast, №18, 9 May 2000*. Dostupné online (staženo 17.07.2019): <https://www.kommersant.ru/doc/16875>
4. *Za kulisami Krymskou vesny.*, Delovaja Stolica, Sobota, 19 March 2016. Dostupné online (staženo 15.02.2019): <http://www.dsnews.ua/politics/za-kulisami-krymskoy-vesny--18032016183500>
5. Interview s Františkaem Vrábelem, datovým analytikem a šéfem společnosti Semantic Visions, která shromažďuje a analyzuje 90 procent světového zpravodajského obsahu. Praha 7.05.2019. Dostupné online (staženo 18.07.2019):
<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2807495-analytik-vrabel-rusko-rozklada-nasi-spolecnost-uz-roky-nove-siri-dezinformace-take>

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Oleksandr Lutsenko
E-mail:	alex.27@post.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	letní, 2018/2019
Semestr a školní rok ukončení práce:	letní, 2018/2019
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Marek Pečenka
Vedoucí práce:	PhD. Jan Šír., PhD.
Název práce:	Ruské vojenské klamání při anexi Krymu
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):	Bakalářská práce se zabývá využitím metod ruského vojenského klamání během postupu ruských jednotek na Krymu v roce 2014. V první části práce kromě obecného vymezení konceptu vojenského klamání jsou popsány i zvláštní elementy sovětské doktríny vojenské maskirovky. Zvláštní důraz v práci je kladen na využití nevojenských metod válčení a nových komunikačních technologií během vojenské operace. Druhá část práce je chápána jako případová studie k anexi poloostrova Ruskem, kdy dochází k identifikaci konkrétních případů použití taktik a metod ruské maskirovky. V konečném důsledku práce nastíní odpověď na otázku, jestli se dá říct, že takové taktiky a metody ruské maskirovky ve značné míře ovlivnily průběh operace na Krymu.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Po hlubší analýze a konzultaci s vedoucím práce a absolvování dvou dílů bakalářských seminářů autor se zaměřil na využití metod maskirovky během ruské vojenské anexe. Po zpracování dalších zdrojů, závěry některých autorů ve velké míře ovlivnily věcnou stránku, a hlavně konceptuální pojetí práce. Po změnám v konceptech výzkumu došlo k přejmenování práce. Hlavním konceptem, která je použita autorem pro analýzu je ruská vojenská decepce (maskirovka). Další výraznou změnou je to, že druhá část práce je představená jako případová studie.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Úvod 1. Vojenské klamání a ruská maskirovka 1.1 Vymezení základních pojmů a konceptů 1.2 Ruské vojenské klamání, nebo maskirovka (podstata a struktura doktríny) 2. Případová studie vojenské operace Ruska k anexi Krymu 2.1. Kontext, plánování a příprava 2.2 Průběh Závěr
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):	1. BENNET, Michael a WALTZ, Ed. Counterdeception Principles and Applications for National Security. Norwood: Artech House, 2007. ISBN: 9781580539357. 2. BRUUSGAARD, Kristin Van. Crimea and Russia's Strategic Overhaul. Challenges in Russia & Afghanistan. Parameters 44(3), Autumn 2014. 3. DANIEL, Donald C. a HERBIG, Katherine L. Strategic Military Deception: Pergamon Policy Studies on Security Affairs. Amsterdam: Elsevier, 2013. ISBN: 1483190064. 4. FEDOROV, Jurij. «Hybrid» war à la Russe., Kiev: Bisnespoligraf, 2016. ISBN 9789661645898. 5. GERASINOV Valerij. Cennost nauki v predvidenii. Vojenno-promyšlennyj kurjer, 26 February, 2013. 6. GREČKO, Andrej a OGARKOV, Nikolaj. Sovětská vojenská encyklopedie. 6. tom. Objekty vojennoje – Radiokompas. Moskva: Vojenizdat, 1978. 7. GORBULIN, Vladimir. Svitova gibridna vijna: ukrajinskij front: monografija, Kyjiv: Nacionalnyj

inštitút stratégičnych doslidzheň, 2017. ISBN 9789665542735.

8. HAVRYLOV Volodymyr, How Putin's Attempts at Deception Failed in Ukraine. The Cipher brief, November 15, 2017.

9. KUBEŠA, Milan. Soudobé pohledy na vojenské klamání. Vojenské rozhledy., roč. 20 (52), č. 3, 2011. ISSN: 12103292.

10. KUBEŠA, Milan a SPIŠÁK, Jan. Vojenskému klamání je třeba dát zelenou! Vojenské rozhledy, roč. 21 (53), č. 32, 2012. ISSN 12103292.

11. NACIONALNYJ INSTYTUT STRATEGIČNYCH DOSLIDZHEŇ, Do drugoji ričnyci agresiji Rosiji proty Ukrajinu. Kyjiv: PP. Fenix, 2016. ISBN: 9789665542583.

12. PYNNÖNIEMI, Katri a RÁCZ, András. Fog of Falsehood. Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine. Helsinki: FIIA, 2016. ISBN 9789517694865.

13. RÁCZ, András. Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist. Helsinki: FIIA, 2015. ISBN: 9789517694537.

14. SHULSKY, Abram., Elements of Strategic Denial and Deception, Trends in Organized Crime, Vol. 6, No. 1, September, 2000, ISSN: 19364830.

15. ŠÍR, Jan. a kol. Ruská agrese proti Ukrajině. Praha: Karolinum, 2017. ISBN: 9788024637112.

16. WHALEY, Barton. Stratagem. Deception and Surprise in War, Norwood: Artech House, 20007. ISBN: 9781596931985.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		